

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací materiál vytvořený v projektu OP VK

Název školy:	Gymnázium, Zábřeh, náměstí Osvobození 20
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0211
Název projektu:	Zlepšení podmínek pro výuku na gymnáziu
Číslo a název klíčové aktivity:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Anotace

Název tematické oblasti:	Práce s textem – interpretace a analýzy
Název učebního materiálu:	František Hrubín – básník dětství a rodné krajiny
Číslo učebního materiálu:	VY_32_INOVACE_CJ0415
Vyučovací předmět:	Český jazyk a literatura
Ročník:	4. ročník čtyřletého gymnázia, oktáva osmiletého gym.
Autor:	Marie Brožová
Datum vytvoření:	1. 10. 2013
Datum ověření ve výuce:	16. 10. 2013
Druh učebního materiálu:	Pracovní list
Očekávaný výstup:	Na základě analýzy úryvků z básn. skladby Lešanské jesličky a básně ze sbírky Zpíváno z dálky (doplněno částí studentského referátu o FH) žák formuluje své poznání týkající se poetiky, kompozice a postavení lyrického subjektu v Hrubínově tvorbě.
Metodické poznámky:	Pracovní list je možné využít k samostatné práci, práci ve dvojicích, či skupinové práci. Osvědčil se požadavek ústních odpovědí na základě písemných poznámek.

František Hrubín – básník dětství a rodné krajiny

Zachvějeme-li se úzkostí o dítě, zachvěli jsme se o člověka, o zemi, o přítomnost i budoucnost. Ve chvílích nejblaženější pohody, kdy jsme strženi nevyslovitelnou něhou a upřímností dětského světa, jsme si jisti člověkem, zemí, přítomností a budoucností tak, že si obsahu té jistoty ani neuvědomujeme. V dítěti milujeme člověka a jeho svět, v dítěti doufáme nejsilnější a nejjasnější nadějí.

Zpívá-li básník o dítěti a o dětství, zpívá z těchto zdrojů: buď z lásky, buď z pocitu štěstí, buď z úzkosti, anebo z naděje. Často zpěv sebere cestou všechny prameny a tak se v něm mísí láska i smrt, pobouření i mír, blaženost i žal.

F. Hrubín, *Za hvězdné noci*

Lešanské jesličky (úryvky)

2

Ten kdosi, který na ně volal, dál se vleče
sněhem, na hrudi a na bocích se mu chvěje
smetí z kovu, zrezivělé to na něm chrastí
a tvář jako střepek bludné hvězdy odnikud
černá se proti přívalu sněhové běli,
a kdyby na ni dopadl tvůj pohled zblízka,
roztříštil by se o poušť s dvěma studnami,
v nichž by ses nedobral vlašičky, z jeskyně
chřtánu se derou zvuky, jež ti, nežli dojdou
k sluchu, překládá do tvé mateřštiny vzduch,
po celé věky znalý všech jazyků Země:
„Jsou to oni, co tu přede mnou utíkají,
Josef a Maria s Dítětem, jsou to oni,
ale v pokřiveném obraze, který se mi
promítá ustavičně, kam se hnu. Hej stůjte,
kolikpak je tomu vašemu parchantovi?“

13

Prstíčky se zatínají do bílé pleti
ňadra, hubička se šubavě pohybuje
a zastavuje se, když si nabrala víc,
než stačí spolykat. Hostinská vyjekla:
„Kdepak je ten vandrák? Že on nám nezaplatil?“
Josef zabořil prst do líčka dítěte
a přitom širokou dlaní se lehce dotkl
ženina prsu. A z dálky se do světnice
tlačí oknem jeho zamrzlá řeka, na skle
hledajíc loňské kapradí: „Já zaplatím
za něj!“ Očka nemluvňátka se obracejí
nahoru, ale nevidí ty trámy s písmem
červotočů, které tu za probdělých nocí luští
zaneřáděná mysl. Za almarou
v zimní plísni hledí Panenka Maria
na krátkou věčnost pavoučího díla, které

brzo si troufne zastřít i třpyt měsíčního
srpku. „Jsem přece kavalír!“ A hodí na stůl
novou zlatku vypůjčenou od hostinského
na pytlácké štěstí. Ještě ho zebou prsty.

14

Jdou Josef Padevět se ženou Marií,
Marie nechce dát z náruče raneček
z peřiny přehozené vlněným a v něm
tiše obíhá krev temnotou tělípka,
které se každým tepem srdce přibližuje
ve chvíli, kdy si samo sebe uvědomí
a nechá se uchvátit nesmírným a krásným
životem s obludami válek, snů a lásky,
jdou chumelenicí a těžce sestupují
na Jiřínek a stráněmi k Sázavě řece.

Podněty k interpretaci :

1. Jestliže vyjdeme z úvodních slov Fr.Hrubína, který říká: „Zpívá-li básník o dítěti a o dětství, zpívá z těchto zdrojů: *buď z lásky, buď z pocitu štěstí, buď z úzkosti, anebo z naděje* .“, z jakého zdroje zpívá v Lešanských jesličkách?

2. Jakou kompozici zvolil Fr.Hrubín v básni Lešanské jesličky?

3. Jakými prostředky vytváří F.Hrubín atmosféru a napětí textu? Jaká je jeho narativní strategie?

František Hrubín: Zpíváno z dálky (1933)

JAKO KŘÍDLA

Když dálka rozpíná
oblaky jako křídla,
čí je ta krajina?
kam by již nedohlídla?

Čí jsou ty vody,
které jí vodí
na lesklé oprati,
čí jsou ta slova,
v kterých se schová
a sama ukrátí?

Když duše rozpíná
tu dálku jako křídla,
čí je ta vteřina,
kam by již nedohlídla?

Čí jsou ta místa,
kam tolik jistá
odtéká jako proud,
čí je to přání,
že vykřesání
padáme v její troud?

Úryvek ze studentského referátu věnovaného Fr. Hrubínovi:

Dvojí František Hrubín je pro mě přítomný ve sbírce Zpíváno z dálky. Na jedné straně splývající s rodnou krajinou, na druhé straně se jako mluvčí z toho prolnutí vyčleňuje jako subjekt, který se ptá, medituje o budoucnosti, naznačuje své touhy a sny, hledá své jistoty a naděje. Do přírodní lyriky tu proniká moment reflexe a to je dobře. Příroda tu totiž není pouhým zdrojem impresí a nálad ani pasivním předmětem, do kterého by se promítaly duševní stavy autora. Díky reflexím může čtenář proniknout do hloubky této jednoty přírody a básníka, k nejsubtilnějším vztahům a prchavým okamžikům, které nelze zachytit jinak než náznakem a obrazným pojmenováním. Bez metafor by nebyl Hrubín Hrubínem. Metafora prudce osvětlí nepostižitelné momenty prchavého dění a spojuje spontánní prožitek s reflexí. (...)Ať ve 30.letech, nebo v 60.letech Hrubín zůstal básnickým solitérem; stranou básnických seskupení zůstává spolu s Holanem a Seifertem stálíci českého básnického nebe 20.století. „Že básním, však nejraději přece/že se toulám, rodičové mí, jako břehy umíněné řece/odpusťte mi ještě na zemi.“ (Bludné dítě)

4. Jaké téma má podle vás báseň Křídla?

5. Větná modalita jako stylistický prostředek v Hrubínově básni Křídla

6. Rytmičné kvality básně Křídla

7. Jakou představu o lyrickém subjektu jste si utvořili na základě básně Křídla?

8. Dokázal vyjádřit autor referátu svůj vztah k Hrubínově poezii přesvědčivým způsobem? Co je podle jeho názoru podstatou Hrubínovy básnické metody?

Materiály: archiv autorky PL